

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 39.

V Ljubljani, 28. kimavca 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petič-vrsta. Večkratne objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: † Jan Lego. — Naš denarni zavod. — K naši organizaciji. — Pisarna. — Prva seja odbora učiteljske organizacije „Steiermärkischer Lehrerbund“. — Oblast — učitelj. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Inserati.

† Jan Lego.

Jan Lego, eden iz redkega števila odkritosrčnih in pravih prijateljev slovenskega učiteljstva in našega naroda, je umrl dne 17. t. m. v Žižkovu pri Pragi.

Ko je l. 1903. praznoval Lego sedemdesetletnico svojega rojstva, je naš list obširno pisal o njegovem plodonosnem delovanju. Zategadelj se omejujemo danes le na najglavnejše momente iz življenja in delovanja tega plemenitega, delavnega in požrtvovalnega moža.

Jan V. Lego se je rodil dne 14. septembra 1833. l. v Lhoti pri Zbirovu blizu Plzna na Češkem kot sin zaslužnega češkega učitelja. Dopršil je gimnazijo v Plznu in si izvolil po dovršeni maturi uradniški poklic po rudarskih uradih. Želja, da bi spoznal jugoslovanske narode, posebno pa nas Slovence, mu ni dala pokoja in zaradi tega je zapustil svoje mesto in prestopil v politično službo.

Dne 1. julija 1857. leta je nastopil pri okrajnem uradu v Kamniku kot kanclist. Seveda je ječal takrat Kamnik še v nemških sponah, meščanstvo ni bilo zavedno, le tupatam se je našel kak mož, ki je čutil, da ni rojen Nemeč, vobče je pa vladala velika indiferentnost. Legovi kolegi so bili seveda vsi strogo nemškega mišljenja in nazivali so ga navadno s „tujcem“. Lego je delal rad izlete v kamniško okolico, posebno mnogokrat je pošetil župnika v Palovičah, tuhinjsko dolino pa je v kratkem svojem bivanju v Kamniku prepotoval v celoti. Dopisoval je iz Kamnika v razne češke liste ter tako seznanjal severne brate z nami. Najboljša prijatelja sta si bila s takratnim učiteljem Matejem Močnikom.

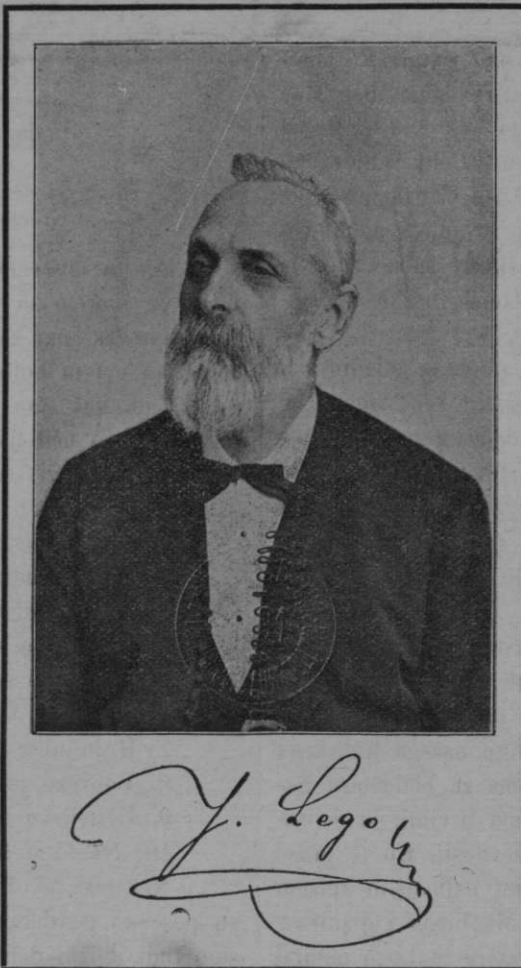
Četudi so ga njegovi souradniki zaradi njegovega narodnega mišljenja porogljivo nazivali s „tujcem“, mu pa vendar ni mogel nihče odrekati, da ni bil vesten, priden in zmožen delavec. Že leta 1858. ga je pozval namestnik grof Chorinsky k vladi v Ljubljano, kjer se je seznanil z vsemi tedanjimi ljubljanskimi rodoljubi. Tu je bil med ustanovitelji „Narodne čitalnice“. Skoraj ga pa tudi lahko imenujemo očeta slovenske komponistike.

Ko je prišel namreč v Ljubljano, je kot član „Filharmoničnega društva“ takoj spoznal, da Slovincem manjka lastne umetne pesmi. In nabral je med znanci 19 goldinarjev ter jih je izročil Bleiweisu, pregovorivši ga, naj razpiše nagrado za najboljšo uglasitev pesmi „K d o j e m a r?“ In takoj se je oglasilo nekaj mladih konkurentov za nagrado. Od tega časa je bila na programu vsakega koncerta „Filharmoničnega društva“ nova skladba. Seveda ni bilo tiste čase „Filharmonično društvo“ na izključno nemški podlagi kakor je danes. Lego je bil tudi eden glavnih ustanoviteljev „Dramatiškega društva“.

Leta 1860. je prišel Lego v Trst k namestništvu. Tukaj je ustanovil prvi slovenski pevski zbor, iz katerega se je pozneje razvila „Čitalnica“.

Iz Trsta je bil prestavljen na Dunaj v ministrstvo, od koder je odšel zaradi bolezni domov na Češko. Toda kmalu so ga poklicali zopet na jug, v Pulj, kjer je služil v arzenalu, dokler ni stopil kot adjunkt pomorskega komisarijata v pokoj. — Leta 1874. se je pa preselil v svojo domovino ter je sprejel v kraljevskem češkem muzeju službo skriptorja.

V ozki zvezi je Lego tudi s porodom slovenskega alpinizma. Njegova idealna duša, sprejemljiva za vse lepo, se je naslajala ob prirodnih krasotah Gorenjskega in takoj v prvih letih svo-

jega bivanja med nami je prišel na Triglav. A ker je znal svojim idealnim načrtom dati realno podlago in ker je njegov bister duh spoznal, kolike važnosti so prirodne krasote za privabitev potnikov v deželo in torej tudi za povzdigo blaginje, je začel v svojih znancih buditi zanimanje za njih lepe gore. Enemu najstarejših slovenskih turistov, nadučitelju Kocbeku, po katerem se sedaj imenuje celo ena koča, je ravno Lego zbudil navdušenje za alpinizem. Že veliko let pred oživitvorenjem planinskega društva, ko še noben Slovenec ni mislil na njegovo ustanovitev, je Lego propagiral ustanovitev takega društva. Tedaj pa razmere še niso bile ugodne, zato se tudi tedaj ta načrt ni posrečil.

Malokateri Slovenec ima toliko zaslug za prepoved našega naroda kakor Lego. On ni bil samo poln svetega ognja, nepremagljivega idealizma, ampak je znal tudi začeti pri pravem koncu. Zbiral je okolo sebe mladino, izobraženo in preprosto, ter jo navduševal za svoje ideale: narodnost in slovanstvo. Obrčal se je zlasti do učiteljstva, ker je poznal, da more postati ono najvažnejši faktor za probujanje naroda, ker živi sredi ljudstva kot vzgojevalec njegove mladine in kot njegov izobraženejši del. V ozki zvezi je bil z vsemi učitelji na Gorenjskem, ki jih je vodil s svojim zgledom in svojim svetom. Obenem pa je seznanjal svoje češke rojake z našim narodom in z našimi razmerami ter budil v njih zanimanje za nas. Bil je stalen dopisnik raznih čeških listov, katerim je redno pošiljal poročila o nas. Njegovo geslo je bilo delo. Mojster je bil zlasti v drobem delu, ki se tako pogostokrat podcenjuje, ki je pa neobhodno potrebno za pospeševanje vsakega napredka.

Bil je pravi apostol češko-slovenske vzajemnosti, ki je pa ni pospeševal s slavnostnimi govori, ki prinašajo samo popularnost govorniku, marveč z vztrajnim delom na polju obojestranskega medsebojnega spoznanja.

Leta 1884. je dal Lego inicijativo za ono znamenito potovanje Slovencev v Prago. Ravnotako je priredil poseben vlak Čehov v Ljubljano, Trst in Postojnsko jamo leta 1895. In od leta 1884. datirajo pravzaprav redne zveze med Čehi in Slovenci.

Vsa leta je zbiral med Čehi denarne prispevke za slovenske namene in je v to svrhu kakor tudi v pospeševanje vzajemnosti med obema narodoma ustanovil „Česko-sloviňský spolek“, ki je dolgo let uspešno deloval za razširjenje češko-slovenske vzajemnosti med Čehi.

Zlasti velik dobrotnik je bil slovenski učeči se mladini, ki je prihajala v Prago. Vedno jo je podpiral, in ker sam ni bil dovolj imovit, da bi mogel našim dijakom dajati gmotno pomoč, je trkal pri drugih čeških rodoljubih, da so jih podpirali. Lahko rečemo, da ni zavrnil nobenega slovenskega dijaka, ki se je obrnil do njega. Naši praški dijaki so se dolgo let zbirali pri njem, ki jih je znal s svojo ljubeznivostjo prikleniti nase in blagodejno vplivati nanje.

Dokler je bival med Slovenci, je posvečal posebno pozornost slovenski mladini. Zlasti so mu prirastli k sreči naši otroci, in vedno je vsodbujal naše učiteljstvo k pridnemu delovanju za dobro vzgojo naše mladine in za povzdigo našega ljudskega šolstva. Vedel je pač dobro, kakega pomena za bodočnost naroda je njegov naraščaj. Zato je bil tudi med prvimi, ki so začeli pospeševati razvoj naše mladinske književnosti. Ko je prišel v Prago, je nabiral denar za nagrade našim najboljšim spisom za mladino. Sad te požrtvovalnosti je naša „Mladinska knjižnica.“ Njene povesti so nagrajene s cenami, za katere je Lego nabiral denar med svojimi češkimi rojaki. Kot strokovnjak v prirodoslovnih vedah je tudi vedel, da je za naše kmetiško ljudstvo koristno pravo spoznanje prirodnih prikaznij in se je pridno zavzemal za razvoj prirodoznanskega pouka v naši ljudski šoli. Sam je nabiral

po čeških zemljah rudnine in pri nas neznanu kamenje in ga je pošiljal našim šolam kot učila za prirodoslovni nauk. In tako je prišel marsikak kos čeških rudnin na Slovensko in veliko naših šol je, v katerih učnih zbirkah tvori zbirka rudnin ravno ono, kar jim je poslal Lego!

Povsod je znal pomagati s svojim bistrim duhom in svojo neutrudljivo delavnostjo. Zato je tudi povsem zaslužil ona priznanja, ki mu jih je podelilo slovensko občinstvo. Bil je častni član mesta Ljubljane in več drugih občin, ter častni član mnogih slovenskih učiteljskih društev.

Lahko rečemo, da je z Janom Legom legel v grob mož, ki je žrtvoval vse svoje življenje československemu pobratimstvu in ki je ovenčal svoje življenje z blagimi, neminljivimi dejanji.

Zato kliče tudi napredno slovensko učiteljstvo: Slava njegovemu spominu!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vel. srpana 1906 K 189.496*30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

K naši organizaciji.

Govoril na shodu učiteljstva ljubljanske okolice pri D. M. v Polju dne 11. septembra t. l. nadučitelj J. Žirovnik.

Boj za obstanek je čimdalje večji. Posamezni ljudje ga skorej ne morejo že več biti z upom na zmago. Zato se družijo v društva, ki naj varujejo posameznike in cele stanove, da ne podležejo v tem boju.

Tudi naš stan ima že precej društev, ki naj bi varovala slabo plačano učiteljstvo, da bo kolikor mogoče moglo času in stanu primerno živeti.

Tako imamo:

1. Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev,
2. Deželno učiteljsko društvo,
3. Okrajna učiteljska društva,
4. Slomškovo zvezo,
5. Jubilejsko samopomoč,
6. Učiteljski konvikt,
7. Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta,
8. Vdovsko učiteljsko društvo,
9. Učiteljsko tiskovno društvo,
10. Narodno šolo.

Nekatere teh društev prav redno funkcionirajo, par društev pa posebno ne deluje. Ako smo si učitelji društva ustanovili, smo tudi dolžni delati zanje, da se čim dalje lepše razvijajo. Pasivna društva so nam gotovo v sramoto

Zato je pa treba pri naraščaju in mlačnih tovariših zbuditi zanimanje za naša društva in sploh za vsa vprašauja, ki se tičejo našega stanu.

To že deloma vrše naši stanovski listi, deloma in še več nego po listih bi se pa to moralo vršiti v odkritosrčnem kolegijalnem občeivanju.

O naših stanovskih listih bomo govorili pri drugi priliki. Danes se ozrimo samo na kolegijalno občeivanje. To bi se imelo vršiti na naših društvenih zborih, a vrši se vse premalo. Dozdeva se mi, da se vse premalo zavedamo koristi ljubeznivega, odkritosrčnega kolegijalnega občeivanja. Vsakega posameznika dolžnost je torej pripomoči, da se poživi in utrdi prava kolegijalnost med nami, s katero bomo drug drugega brez vsake zavisti podpirali v težavnem boju za obstanek.

Zato naj bi naša občina in deželna društva vsaj enkrat na leto zborovala ob pripravnem času najrajši v središču, v naši beli Ljubljani. Teh zborov naj bi se udeleževalo kolikor mogoče obilo članov. Vzporedi zborov bi morali biti aktualni in zanimivi. S takih zborovanj bi odhajali učitelji v svoje kraje poživljeni in utrjeni v stanovskih zadevah. Z zavestjo, da niso sami, da stoji za njimi cela armada.

Okrajna učiteljska društva naj bi zborovala vsaj po dvakrat v letu in to o božičnih in velikih počitnicah. A ker se tudi teh zborov ne more vse učiteljstvo vselej udeležiti in ker se mora vendarle marsikatero vprašanje vsestransko in temeljito predelati, zato ne zadostuje samo par letnih zborovanj. Tu je treba še veliko širše podlage. Ta podlaga bi se pa ustvarila, če si ustanovimo v okviru okrajnih učiteljskih društev takozvane učiteljske okoliše ali krajevne „krožke“. Ti „krožki“ bi obstajali iz 3—5 šol, ki so si najbližje. Za naš okraj bi se ustanovili približno ti-le „krožki“:

1. Vič, Brezovica, Notranje gorice, Dobrova.
2. D. M. v Polju, Št. Peter, Št. Jakob, Hrušica, Šostro.
3. Ig, Iška vas, Tomišelj, Želimplje.
4. Šmarje, Škocjan, Grosuplje, Sv. Jur, Kopanj, Rudnik.
5. Št. Vid, Šiška, Sora, Preska, Črnuče, Ježica, Pirniče.
6. Vrhnik, Horjul, Borovnica, Preserje, Polhov gradec in Rakitna.

Učiteljstvo teh krajev bi se shajalo vsak mesec v kakem pripravnem in dogovorjenem kraju, n. pr. kak četrtek popoldne ali pa drug prost dan. Ker so od jeseni do pomladi dnevi kratki, bi kazalo sestanke prirediti v času, ko je zvečer že kaj lune. Dalje bi kazalo, da bi vsak tak „krožek“ imel svojega poverjenika, katerega bi odbor okr. učiteljskega društva povabil k svojim sejam, če bi že ne bil odbornik. Ta bi prinašal poročila iz glavnega odbora in temu potem zopet poročal mnenje „krožka“. V teh „krožkih“ bi se pa poleg tega še izprožila ta ali ona zdrava misel, ter razmotrivalo to in ono aktualno vprašanje, ki še ni bilo na dnevnem redu okrajnega učiteljskega društva. Na ta način bi potem sloneli sklepi glavnih odborov na široki — prav demokratični podlagi, na splošnem naziranju vsega učiteljstva. To bi pa dajalo potem sklepom tudi resnično veljavo, nam pa pridobilo ugled, ki ga pri izvrševanju svojega važnega poklica resnično potrebujemo. Poleg tega bi pa taka mala zborovanja zblížala posameznike, da bi se bolj spoznali in lažje navduševali za skupno delo.

Predmetov za razgovor bi pa ne manjkalo. Sicer že en sam predmet časih potrebuje precej časa, da se temeljito obdelata in vsestransko zjasni. En tak predmet bi bil n. pr. „Naša politika“.

To stvar hočem takoj danes obširneje razpravljati. O „krožkih“ pa vas prosim, da razmišljujete, da bomo o tej zadevi čim prej na jasnem. *)

*) Poročilo o „Naši politiki“ priobčimo prihodnjič.

Pisarna.

XXXIX.

Vprašanje:

V tukajšnji šolski občini se pogostoma dogaja, da kateheta kar tebi nič meni nič ni v šolo, kadar bi imel po urniku poučevati verstvo na tukajšnji šoli.

Prosim, blagovolite mi pojasniti v „Učiteljskem Tovarišu“ sledeče:

Sme li katehet na ljudski šoli, bodisi župnik ali kaplan, kar svojevoljno, ne da bi prej to naznanil dotičnemu voditelju, opuščati učne ure ter izostajati tudi po cele tedne brez vsakega dopusta?

Je li kak §, ki bi primoral take zanikrne gospode k redu, da bi se tudi oni posluževali službenih predpisov, kakor se jim moramo pokoriti učitelji? A. G., učitelj-voditelj.

Odgovor:

Ako zanemarja katehet veronauk, ga šolski voditelj lahko z lepimi besedami opomni na prevzete dolžnosti; on lahko to na isti način stori tudi uradnim potom. Ker pa Vaš katehet ni kot tak od šolskih gospod nastavljen in ne od teh plačan, zato ima šolsko vodstvo z vsemi višjimi šolskimi inštancami vred le malo pravice do takega kateheta. Zaraditega kaže, da šolski voditelj potrpi s takim katehetom, ako veronauk le redko zamudi, ako zamudo prej naznani ali pozneje opraviči. V nasprotnem slučaju naj pa malomarnega kateheta naznani knezoškofijstvu, ki tako nemarnost katehetom morda jako zameri. To naznanilo naj pa šolsko vodstvo ne pošlje direktno, marveč naj naprosi okrajni šolski svet, da on to stori. Taka pritožba bo imela tudi več uspeha. — Znanih nam je več podobnih slučajev, ki nam dokazujejo, kako zanemarja politikujoča duhovščina svoje stanovske dolžnosti. Kjer ni vneme in navdušenja do duhovskega stanu in do dolžnosti, ki so združene z njim, ne bodo tudi tožbe dosti pomagale. Kako žalostno je dejstvo, da politikujoča duhovščina tako temeljito prezira Kristusov klic: „Pustite male k meni priti!“

XL.

Vprašanje:

Prosim, pojasnite, s katerim zakonom je rešeno in uveljavljeno vprašanje glede ustanovitve šol narodnih manjšin. Krajni šolski svet v Z.

Odgovor:

O šolah narodnih manjšin govori v svoji 19. letošnji številki „Občinska Uprava“. In sicer piše imenovani list glede tega vprašanja v glavnem tako-le:

Vprašanje glede naprave šole narodnih manjšin je rešilo upravno sodišče z razsodbo z dne 14. junija 1905, št. 6683.

1. Pogoji za napravo manjšinske šole so sprejeti v členu 19. osnovnih drž. zakonov z dne 21. decembra 1867, št. 142 drž. zak., in v državnem ljudskošolskem zakonu. Ti pogoji so: a) v šolskem okrožju mora biti vsaj 40 za šolo godnih otrok, pripadajočih narodnosti manjšine; b) to število mora biti stalno vsaj zadnjih 5 let in c) ne sme biti v oddalji 4 kilometrov nobene druge javne šole z učnim jezikom manjšine.

2. Zasebne šole z učnim jezikom manjšine ne odvežejo občine dolžnosti, sezidati za narodno manjšino javno šolo. Če torej v katerem kraju obstoji na pr. šola nemškega „Schulvereina“ ali laške „Lega nazionale“, zaradi tega Nemci ali Italijani ne izgube pravice terjati, da se jim šola vzdržuje iz javnih sredstev, seveda le v slučaju, če so dani pogoji, naštetih pod 1.

3. Kaj je merodajno za presojo narodnosti posameznika? Za to, po čem se spozna narodnost tega ali onega, ni v zakonu nikakih predpisov. Pripadanje k narodnosti se ima torej presojati po splošnih, bistvu odgovarjajočih znakih. Če je tedaj določiti narodnost posameznika, je za to merodajna edino le odločna izjava dotičnika, z drugimi besedami: vsakdo pripada k tisti narodnosti, h kateri se sam prišteva.

4. Kdaj je treba manjšinsko šolo ustanoviti? Kakor naglo to zahtevajo pripadniki manjšinske narodnosti, seveda zopet le pod pogoji, navedenimi pod 1. Kakega poziva te ali one oblasti na stavljenje te zahteve ni treba. V to zahtevo opravičeni podpišejo tozadevno prošnjo lahko tudi še potem, ko je že vložena pri pristojni oblasti.

5. Kdo je opravičen podati izjavo, kateri narodnosti pripada otrok, oče ali mati? Na vsak način le oče kot hišni gospodar, vendar pa sme tako izjavo oddati tudi mati, oziroma žena, če se izkaže s tozadevnim moževim pooblastilom.

Pri vdovah ni potreba dovoljenja sovaruha otrokovega za izjavo, zakaj po §§ 143. in 218. obč. drž. zak. ima mati edina in izključno skrbeti za vzgojo otrokovo in to celo tedaj, če niti varstva nad otrokom (pravzaprav otrokovim imetjem) ni prevzela in če se je zopet omožila. Iz tega vzroka n. pr. tudi ni opravičen očim v imenu svojega pastorka podati izjave o njegovi narodnosti.

Pri nezakonskih otrokih mati sama v izjavo ni opravičena, ker zastopa nezakonskega otroka le njegov varuh v smislu § 166. obč. drž. zak. in ker ima ta edini pravico in dolžnost, skrbeti za otrokovo vzgojo (§ 216. obč. drž. zak.).

Če je zakonski oče ostavil svojo ženo, se sme le-ta izjaviti za otroka; takisto, če je oče izginil neznano kam. § 176. obč. drž. zak. sicer določa, v katerih slučajih se sme odvzeti očetu njegova oblast in se postavi za otroka posebnega varuha, toda dokler se to ni zgodilo, ima samo mati pravico in dolžnost, da vodi otrokovo vzgojo.

6. Državlјanska in občinska pristojnost. Pravica, zahtevati manjšinsko šolo, izvira iz določbe člana 19. državnih osnovnih zakonov, zato pristoji samo avstrijskim državlјanom. Če je avstrijski državlјan, ki zahteva tako šolo, v dotično občino pristojen ali ne, ni merodajno; glavno je, da v občini, oziroma v šolskem okolišu stalno biva in da ima tam za šolo godne otroke.

Mislimo, da je s temi podatki dovolj rešeno Vaše vprašanje.

Prva seja odbora učiteljske organizacije „Steiermärkischer Lehrerbund“.

Od 1. dne meseca prosinca 1906 je štajersko ljudskošolsko učiteljstvo združeno v organizaciji „Steiermärkischer Lehrerbund“. V njem sta združeni zvezi: „Verband deutscher Lehrer und Lehrerinnen“ in „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“.

„Lehrerbundov“ odbor ima 1., 2. in 3. načelnika, 2 zapisnikarja in 2 blagajnika ter za 200 društvenih članov — oziroma za 100 članov nad 200—400 itd. — enega prisednika. Novi štajerski „Lehrerbund“ šteje danes okolo 2000 učnih oseb, njegov odbor pa 12 članov.

Na dan 13. septembra t. l. se je vršila prva odborova seja v šolskem posloju Brockmanove ulice v Gradcu.

Ob 1/2 12. uri so se zbrali v konferenčni sobi ti-le gg. tovariši: 1. Holzer Alojzij, nadučitelj v Gradcu; 2. Baumgartner

Vinko, nadučitelj v Maria-Grün; 3. Gussarek Karl, učitelj v Mariboru; 4. Trebentschek Ivan, nadučitelj v Špitalu; 5. Schreithofer Ferdo, nadučitelj v Tillmitschu; 6. Monschein Franc, nadučitelj v Tobelbadu; 7. Kalista Franc, nadučitelj v Kalsdorfu; 8. Otter Anton, učitelj v Gradcu; 9. Slanc Ernest, nadučitelj pri Sv. Bolfanku; 10. Knapič Ivan, nadučitelj v Vidmu; 11. Požegar Avguštín, nadučitelj v Žitečki vasi.

G. Armin Gradišnik, 2. načelnik „Lehrerbunda“, ni mogel priti k seji.

Poročati mi je le stvarnosti. Poslovnega reda še nismo imeli. Izdeluje ga tovariš Monschein, ki ga bo predložil prihodnjemu zboru delegatov, da se odobri, eventualno popravi ali predrugači.

Posvetovanja, sklepi i. dr. se bodo objavili v „Pädagogische Zeitschrift“ in v „Učiteljskem Tovarišu“.

Zapisnikarjem, oziroma poročevalcem sta izvoljena gg. Kalista Franc in Požegar Avgust, blagajnikoma pa Otter Anton in Schreithofer Ferdinand.

„Lehrerbundova“ gospodarska načela dovoljujejo odbornikom le povrnitev troškov za vožnjo v III. redu železniških vozov. Temu smo se upirali z mnenjem, da je pravično, potrebno in mogoče, da se plačajo odbornikom tudi drugi potni troški. Predlog, da je plačati potnine po 50 h od 1 km je bil enoglasno sprejet. Predložiti ga bo zboru odposlancev, ki ga naj uvažujejo in odobrijo.

Posvetovali smo se tudi, kako bi bilo priklopiti „Lehrerbundu“ učiteljice ženskih ročnih del. One imajo svoje društvo, a kazalo bi, da so med nami in pri nas. V „Lehrerbundu“ bi imele večjo zaslonbo, žrtve napram njemu pa bi bile le majhne. V zadevi je bilo slišati razna mnenja. Končno smo sklenili, da „Lehrerbund“ vprašaj „Verband“ in „Zvezo“ po mnenju o tem. Obenem je pisati „Društvu učiteljic ženskih ročnih del“ v Gradcu ter ga opozoriti na pristop k „Lehrerbundu“. O uspehih teh dopisov bo v primernem času poročati.

Prošnja učiteljstva, da plačuje voznino pri železnicah v polovici ali sploh v znižani meri, je skrb učiteljskega društva „Deutsch österr. Lehrerbund“, ki se za naše koristi neprestano in uspešno poteguje.

Obresti Franc-Jozefove ustanove so se podelile potom natančno-vestnega razmotrivanja o posameznih prošnjah. Oskrbnik ustanove, tov. Schreithofer, je podajal podrobne slike o življenskih razmerah prosilcev in prosilk, ki jih je bilo 27. Nekatere prošnje niso bile niti vidirane niti opremljene s potrebnimi potrdili i. dr.

Iz hranilne knjižice je bilo na razpolago 420 K ustanovnih obresti. Z ozirom na število prošenj smo pridjali še nekaj obresti od legata Gödel in 75 K iz nabiralnega fonda — ter povišali vsoto 420 K na 560 K. Na vse prošnje pa se ni bilo ozirati. Ostale smo ločili na dve skupini. Po razmerju ubožnosti in potrebnosti smo priznali 1. skupini po 30 K, 2. skupini po 20 K podpore.

Pri tej priliki je opomnil tov. Otter prisednike, da naj člani društva „Beamtenverein“ premije plačujejo potom „Bundovega“ blagajnika. Društvo „Beamtenverein“ prepušča „Bundu“ 3% inkaso, kojih 2% lahko prideta v nabiralni zalog.

Tov. Trebentschek želi, da bi se pravila novega „L. B.“ skoraj tiskala. Načelnik Holzer Alojzij opozori na še mogoče izpremembe in pravi, da bo treba potrpeti do prvega glavnega zborovanja.

Tovariš Otter z naglasom izjavi, da imamo še za „Steir. Schul- u. Lehrerzeitung“ plačati tiskarni 470 K in prosi, da okrajna društva na podlagi doposlanih izpiskov neplačane naroč-

nine od dolžnikov poberejo in njemu določijo, sicer bo treba sramotne tožbe.

Tovariš Monschein opozarja na veliko veljavo sloge in družbenja našega stanu in poudarja, da je posebno mlade tovariše in tovarišice navduševati za stanovsko zavest.

Za nastop v prihodnosti bodo posebni komiteji sestavili in izpolnili tiskovino za označevanje našega delovanja na raznih poljih, n. pr. na polju humanitete, gospodarstva (hranilnice), šolstva, godbe itd. Za nemški del Štajerske deluje trojica Monschein - Frankl - Gassarek.

„Zveza“ naj izvoli tovariše, ki prevzamejo isto delo za Spodnje Štajersko. Morebiti je to že storila.

Z vneto smo se posvetovali in sklepali — zadovoljni smo sklenili sejo. Čut rastočega zaupanja me je objel, ko sem sprejel poslov tovarišev — gotovo njih tudi, saj časi so zadosti hudi! Žitečka vas, dne 20. kimavca 1906.

Avguštin Požegar.

Oblast — učitelj.

Spisal Anton Maslo iz Riemanj.

„Oblastva bi morala očrtati — v pravem pomenu besede — svojim zastopnikom, kako jim je postopati, da se vrši v zakonih vsem osigurana in zajamčena pravica, oziroma dolžnost v prospeh in blagor napredka, omike, vzgoje in šole.“

„To se do sedaj ni izpolnjevalo in tudi se ne bo, dokler vladajo take razmere.“

Prav v članku, ki ga je objavil „Učiteljski Tovariš“ v letošnjem letniku (številka 20. in 21.) je pokazano bistvo oblasti do učiteljstva in učiteljstva do oblasti ne gledé na drugi namen, s katerim je uredništvo morda nehote priobčilo pod črto pisateljevo stransko misel. Obenem se ta članek najmanj ne dotika lokalnih razmer in je zato le subjektivno mnenje pisatelja, ki mora ločiti osebe od početij, da ne nasprotuje stvarnemu taktu.)*

Resnici na ljubo moram pa konstatirati, da ni dobil od deželnega šolskega sveta označeni učitelj nikake graje, pač pa letos pri perijodičnem nadzorovanju red prav dobro iz nastopa gledé discipline in uspeha v šoli. — Da se resnica prav spozna, treba je čuti oba zvoná. Die Schule ist ein Politikum — a v glavnem ji je naloga nраво-verska vzgoja, ki pospešuje v človeštvu svetovno nраво. V razvitku te je oblast v drugačnem elementu, ker zakon se da potom avtoritet vsiliti, kar je pri nраво nemogoče; zato prideta oblast in nраво celo v navzkrižje. Da se to ne zgodi, mora tudi nenravi priskočiti na pomoč državna oblast, dokler se to godi v mejah kakega zakona. Rešitev težkoč na podlagi tega, da izhaja nраво iz človeškega uma, se komaj doseže. Za stvarnost je pa oblast del nраво. Del nравоv zapovedi je avtoritetam ali zase ali za skupnost važnejši nego vse; zato se pri tem njihovem delu spajajo nравоvi nagibi z nagibi veselja; ti slednji žugajo bolečine ali neprijetnosti v večje zagotovilo izpolnjevanja avtoritetnih ukazov. Take zapovedi imajo vsiljiv značaj, ker avtoriteta s svojo močjo in s svojimi bridkimi sredstvi primora učitelja k izpolnjevanju dolžnosti, da se varuje prestopa podanih mej. Avtoriteta si more uporabo tega prisilnega sredstva ali zase pridržati ali pa je odvisna uporaba omenjenega sredstva od priziva javne oblasti, od strani zanimajoče se stranke. Tako nastane na pravnem polju v nраво nepoznan pojem subjektivnega prava, ki je obenem po avtoriteti samostojen ali pozvan po delujoči moči. Ta sili zavezanca potom oblasti ali uporabe bridkih sredstev, da izpolni svojo dolžnost. Pooblaščenec je oni, ki mu

*) Tako je tudi s tem člankom.

Uredništvo.

avtoriteta poveri zaradi njegovega priziva to podporo. To razmerje se prične tudi z dejansko močjo posameznika do kake stvari. Tu ni od strani drugih nравоv moči; nastane pa zaradi zapovedi avtoritete, kakor hitro se dejanstvena moč prizna za pravo lastnika; iz tega se izcimi prisilna dolžnost drugih, ki stori, da se ne moti lastnika v izvajanju svoje moči proti dotični stvari. Iz tega se razvija razlika med osebnimi in stvarnimi pravicami. Nasprotje, ki je mogoče med pravom in nравоv, se vidi iz tega zapopadka, ker avtoriteta v svoji omejeni moči ima le najvažnejše razmere; iz teh se šele izvajajo nравоvne dolžnosti, ki so preskrbljene s toliko silo. Vsi drugi oziri, ki so še v nравоv in se v raznih slučajih iz razloženih razmer do dolžnosti uničujejo, se od avtoritete ne upoštevajo; tako nastane pravo tudi tam, kjer odpade nравоvna dolžnost zaradi omenjenih ovir. Zaraditega mora avtoriteta postopati izvršilnim potom proti dolžniku, akotudi bi nравоvi oziri velevali, da se mu dá odlog, najsi bo to morda zaradi rodovinske zveze ali zaradi nezakrivljene bede dolžnika.

S tem naj bo na realni podlagi razjasnjeno, kar se ne da rešiti po drugem načinu. Pravo in nравоv prihajata iz enega vira, t. j. iz zapovedi vzvišenih avtoritet; pravo je le del splošnega nравоv, ki se odlikuje tudi po svojih dolžnostih in ima razen nравоvnih motivov tudi take, ki zbujejo radost, oziroma bridkost; pri tem ni izključena možnost, da pride pravo v navzkrižje z ukazi nравоvi. Kakor je pojem važnosti, na katerega se opira pravoslovje s svojimi zakoni, omahljiv, tako se obenem meje med nравоv in oblastvom zdaj zožujejo, zdaj zopet razširjujejo; to pa v onem razmerju, kakor se izpreminjajo navade in potrebe prometa.

Medtem, ko se je nравоvnenost šele v teku časa mogla razviti iz različnih avtoritet in njenih zapovedi, je bilo delovanje človeštva v začetku le sad mika in razuma. Nrava je pričela v družinah z zapovedmi glavarja hiše, glavarja rodu, vere in države. Iz vlastite narave teh treh avtoritet sta se razvila nrava in zasebno pravo v narodu; zadnje pa iz njegovih navad brez glasnih ukazov, medtem ko je javno pravo utemeljeno po vladarjih in dolžnosti do Boga, ter duhovno pravo po duhovnikih, tu seveda ne more biti nikakega govora o obmejenju na teh poljih. Zapovedi so se izpolnjevale pretežno v posameznih slučajih, za kar nam stara zaveza in zbirka tozadevnih zakonov daje mnogo zgledov. Le polagoma so se mogle zapovedi splošno spoznati; tako se je pričela razdelitev in uvrstitev poedinih čednosti gledé vsebine. Pričenša znanost se je strogo držala te razdelitve ter dostavila razvrstitev dolžnosti do Boga, do bližnjega in samega sebe. V tej obliki se je vsebina nравоvnenih načel ohranila do današnjih dni.

Da so se posamezne čednosti spajale na posamične meri, ki so bile v narodu od veselja določene, torej na meri, ki so se po napredku in omiki mnogokrat izpremenile, se sklepa na nedoločnost in izpremenljivost čednosti, proti katerima je težko zmagovati. Če primerjamo čednosti današnjega pojmovanja z onimi od nekdanj pod ravno istim imenom, vidimo, da so si v različnem razmerju. Važnejša je druga posebnost čednosti, zaradi katere si te ne privzemajo iz svojega bistva meje, temveč jo dobé šele, kadar stopijo medsebojno v razmerje. Iz tega sledi, da vsaka čednost pri prestopu ene gotove sredine k manjšini ali k večini izgubi svojo pravo veljavo. Varčnost zajde v odedruštvo ali zapravljivost, hrabrost v predrznost ali strahopetnost itd. Lahko je vpoštevati posamezno čednost, ne tako pa določiti vsaki mejo, pri kateri neha biti ista.

Pokaže se tudi tu, da se ne more določiti meje gledé stvarnih načel; kar se more, je to, da se čednosti dadó vzpo-

rediti po različnosti moči, s katerimi se odlikuje v določenem času določen narod na podlagi posameznih v čednostih načelnih meri. Tako so se pri Rimljanih bližale čednosti hrabrosti; ta je pa bila bolj ljuta nego danes, ko so postale druge smeri jače ter potisnile hrabrost v ožje meje. Iz tega izvira končno, da se dadó molčé spoznavati iz avtoritete ljudstva izhajajoče zapovedi po šegi, pa tudi zaničevanje kršitelja; zato jim primanjkuje potrebnih določil. Zaradi tega se ne more določiti splošneveljavnega zakona npravstvenosti v pravem pomenu. Stvarnost pa more tudi danes v kljub vsemu prizadetju idealizma pristopiti k tem nazorom. Najboljša dela npravstva nam dajo sicer celo vrsto posameznih pravil, a o meji nam v najmanjšem ne omenjajo in pogrešajo tako vsake gotovosti. Tuđi navadno življenje, ki v posameznostih ponuja rešitev teh navzkrižij, nam ne odpomore v teh velikih pomislekih. In vendar se nam odkriva tudi tukaj prostrano polje človeških sklepov z ozirom na veselje i razsodnost. Na tak način se primerja svetovno npravstvo poslopju, ki se je delalo brez načrta ter se je v teku časa izpopolnjevalo delno v gradnji. Glavni stebri so sicer močni in drže stavbo, da se ne zruši; stavba ima pa pri vsem toliko razpok in lukenj, da vdira skozi nje nevihta strasti in hlimb; tako se nežni stavbeni deli vedno majo. Poslopje je ovito od zunaj in od znotraj z zajedalnimi rastlinami, ki se vzdigujejo od tal, medtem ko se glas znanosti, ki kljubuje borečim se močem, brezuspešno razgublja.

Zasebno pravo se je moglo šele povzdigovaje se izločiti iz npravstvenega polja bolj določno, ko je država zagotovila prisilno izvršbo in je obenem prešel razsodek prepornih slučajev iz rok ljudstva v roke posebno zaupljivih uradnikov. Zaraditega se je ta ločitev, sicer pomanjkuoč od začetka, a potem temeljito polagoma izvrševala. S tem je prešla obenem ostrejša določba vsebine od ljudstva na državno oblast in na poseben stan pravnikov. V razpisih in ukazih je našla tu veda skupno z razsodki posameznih slučajev gotovo oporišče in je dospela zato že pri starih narodih k popolnosti, ki velja še danes kot zgled ali podlaga, na kateri sloni daljni razvoj prava.

Najiminitnejše oblike zasebnega prava so lastnina, pogodba in družina. Te razmere so obstajale še pred zasebnim pravom v npravstvu ter dobé tudi danes iz tega svoje pojasnilo. Zasebno pravo daje tem oblikam večjo gotovost ter ostrejše meje, ker brez tega ne more zagotoviti država svoje moči k prisilni izvršbi.

Do sedaj se je mnogo delalo, da se dobi pravi temelj za lastnino in pogodbo in da se izvede iz tega po deduktivni poti nekatere določbe njiju vsebine. Na ta način se je lastnina vzporejala zdaj v delo, zdaj v voljo kot njeno razodevanje; pravna dolžnost pogodb je imela oporišče zdaj v koristi za skupnost, zdaj v dolžnosti k resnici. V stvarnem pogledu so ostali ti poizkusi neuspešni, ker se nista pravo in npravstvo v svojem zapopadku razvila iz stvarnih načel, temveč iz osamljenih ukazov različnih, večkrat od nasprotnih nagibov izvirajočih avtoritet. Iz tega se tolmači najrazličnejša vsebina, ki se je tem oblikam prilagodila v različnih časih in krajih. V pravem pomenu se torej zaraditega ne more zajemati iz boljšega vira kakor iz onega, ki zastopa naravo avtoritet in njenih zakonov. Ta povelja zadoštujejo popolnoma tudi sodniku in prepirajočim se strankam. Pomanjkljivosti v teh ukazih se morajo potem dopolniti z znanimi sredstvi podobnosti in razlage. Pravega in naravnega prava zato ni; še učitelji pozitivnega prava so večinoma uvideli, da je to nemogoče. Neobhodna, potrebna določnost zasebnopravnih predpisov daje zunanjim oblikam, pod katerimi se izvršuje pridobitev teh pravic, važnost, s katero dospé večkrat privatno pravo z npravstvom v protislovje. Iz tega se razvija pojem pri-

mernosti, ki izkuša kvarljive določbe spraviti v soglasje z npravnostjo tam, kjer pravo dopusti z razjasnilom ali sodniškim spoznanjem. (Konec.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj ima svoje letošnje jesensko zborovanje v Škofji Loki. Zborovanje se vrši dne 4. oktobra v prostorih ondotne ljudske šole točno ob 2. uri popoldne. Dnevni red: 1. Poročilo o novem šolskem in učnem redu. Poroča g. Fran Ivanc, učitelj v Kranju. 2. Vzgoja plemenitih nageljnov. Predava g. Miroslav Kramer, učitelj v Škofji Loki. Kdor morda reflektira na skupen voz iz Kranja v Škofjo Loko, naj se zglati najkasneje do 2. oktobra pri tajniku tovarišu V. Rusu. Voz odhaja ob 1/2 1. uri popoldne.

Pedagoško društvo v Krškem priredi dne 6. oktobra t. l. zborovanje v Št. Rupertu. Predava gosp. nadučitelj Aleks. Lunček o škodljivem voluharju (takozvani „krtici“) in g. Fran Gombač o določitvi raznih vrst jabolk in hrušk za Dolenjsko. Obenem si bodo ogledali učitelji vzoren šolski vrt pri ljudski šoli v Št. Rupertu.

V zadnjih letih smo precej popustili predavanja o sadjereji in o kmetijstvu sploh. Ker pa je stvar vedno velikega pomena in jako vpliva na kmetiško ljudstvo ter s tem povzdiguje učiteljski ugled med njim, si je štelo „Pedagoško društvo“ v dolžnost, pridobiti znana dva veščaka za predavanje. Želeti je kar največje udeležbe. Oni gg. tovariši, ki imajo nedoločene vrste hrušk ali jabolk, naj prinesejo nekaj eksemplarov v določitev s seboj.

K. Humek, t. č. predsednik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za okolico Maribor zboruje dne 4. oktobra točno ob 10. v šoli Leitersberg. Dnevni red: 1. Zapisnik o zborovanju z dne 5. aprila t. l. 2. Dopisi. 3. Poročila. 4. Pojavi na pedagoško-znanstvenem ter na polju naših stanovskih zadev. 5. Predlogi in nasveti K obilni udeležbi vabi imenom odbora Avguštin Požegar, tač. načelnik.

Trst.

Odbor „Učiteljskega društva za Trst in okolico“ je z namenom, da omogoči in olajša svojim članom čitanje društvenih knjig in strokovnih listov, ukrenil potrebno, da bo društvena soba odslej odprta razen navadne vsakdanje ure (od 10.—11. dopoldne) tudi še vsak četrtek in vsako soboto od 2.—4. popoldne. Društvena soba je v ulici Galatti št. 12, II. nadstropje.

Književnost in umetnost.

Zgodovina časnikarstva. Italijan Buonvino je napisal zgodovino časnikarstva, v kateri opisuje vse faze tega dela svetovne literature od prvih početkov vse do današnjih dni. Prvo sled časnikarstvu je dobili za Julija Cezarja, ki je za svoje legije izdajal „acta“, neko vrsto tednika. Od tedaj je bilo več poizkusov časnikarstva, ki pa niso mogli dobiti trdnih tal do leta 1605., ko je Abraham Verhoeven v Antverpnu izdal prve tiskane novine „Nieuve Tijdingen“, ki so prinašale poročila z bojišča, izhajale pa so v nedoločenih rokih. Njegov naslednik M. F. Verhoeven je bil srečnejši, ker je že bolj uredil izhajanje lista „Gazette de Charleroi“. Potem so pričeli izdajati novine Angleži, ki so tekmovali v velikosti oblike. Te so posnemali Američani, a sad te konkurence so bili ogromni izvodi časnikov, kakor n. pr. list „The Constelation“ v obliki 4.78 m × 2.56 m.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: Gornjegrajsko učit.

društvo na račun pokroviteljine 20 K; (do zdaj je vplačanih 170 K); tov. Leopoldina Tomšičeva nabrala v veseli družbi v Ribnici 8 K; g. Ivan Maselj, c. kr. profesor v Novemestu 10 K; g. Fr. Kozjak, učitelj v Zagorju ob Savi 4 K, nabrano v veseli družbi; g. Mira Engelman iz Trsta 30 K, nabrane pri 40 letnici g. nadučitelja Engelmana v Domžalah med čestilci slavljenca; g. F. Papa, trgovina s šolskimi potrebščinami v Škofji Loki 5 K; g. Ferdo Wigele v Starem trgu pri Rakeku 60 K, nabral g. Ferdo Wigele, učitelj, mesto venca pokojnemu iskrenemu prijatelju g. Srečko Mlekužu in sicer so darovali: g. Zakrajšek Anton, trgovec na Vrhniki 20 K, gg. Olga Peče, posestnica v Starem trgu in Alojzij Domicelj, trgovec na Rakeku po 10 K, gg. Ernst Sedlak, c. kr. davčni preglednik in Janko Žura v Šneperku po 3 K, g. Ferdo Wigele v Starem trgu 2 K, gg. Pavla, Herma, Iva in Franel Žagar, Wollny Franc, Danner Frid., Franjo Lah, Hinko Likar, J. Keršmanec, Ivan Tome, Franjo Vilar in Anton Šeme po 1 K. Skupaj 60 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Letnino za učit. konvikt so plačali: tov. Andrej Rapè, nadučitelj v Smedniku; tov. Ivan Zotter, nadučitelj na Gornjskem; tov. Svitko Starec, učitelj-voditelj na Poljani; učiteljstvo v Kapeli.

Učiteljsko društvo za kočevski okraj je plačalo 5 K 40 h letnine za 1906. l. „Slovenskemu deželnemu učit. društvu“. Prosimo še ostala učit. društva, da vplačajo letnino (po 5 h od uda) „Slovenskemu deželnemu učiteljskemu društvu“.

✦ **Hema Zajčeva.** Zopet smo izgubili eno iz svoje srede. Leto za letom izgineva z našega polja cela vrsta vrlih tovarišev in tovaršic, kar jasno priča, da ima smrtna kosa ravno v učiteljskem stanu najboljše žetev. Težaven, trudapolen poklic zasadi marsikomu le prerano kal znane bolezni, ki gre neizprosno svojo pot dalje, dokler mu ne zadene smrtnega udarca. In tej je podlegla tudi gospodična Hema Zajčeva, učiteljica v Žužemberku, hčerka tovariša nadučitelja Jos. Zajc v Vel. gabru. Kot cvetoča lilija, stara šele 24 let, je morala v najlepši dobi s tega sveta. Malo let ima za sabo, a so vzorna, prežita v delu in naporu. — Svoje študije je dovršila v Gorici. Bila je nadarjena in ker je svoj talent marljivo uporabljala in se z vso vnemo pripravljala za važni poklic, je imela vseskozi izvrstna izpričevala. Po svojem mirnem in blagem značaju si je kaj hitro pridobila splošne simpatije. Povsod so jo spoštovali in ljubili, posebno vdani so ji bili pa otročiči, ki gotovo nikdar ne pozabijo svoje dobre, ljubeznive, toli požrtvovalne učiteljice. Ni poznala sovraštva ne preprirov, vsako nasprotstvo, vsak napad na šolo je izkušala blažljivo, mirnim potom in vedno v ugled šoli poravnati. Živela in delala je le za šolo in zato je žela večkrat zaslužen priznanje od strani merodajnih faktorjev. — Njena prva služba je bila v Fai vasi, kjer je ostala eno leto. Nato se je preselila v Griblje. Tam je imela pri ogromnem številu otrok težavno stališče in ni treba veliko dvomiti, da je ravno pri tej službi iskati vir njene bolezni. Po poldrugoletnem službovanju je dobila mesto v Žužemberku. Tu je trajalo njeno delovanje nekako 2 leti. Bolezen je postajala vedno očitnejša, in tako je morala koncem lanskega šolskega leta prositi za daljši dopust. Nikdar več se ni vrnila v šolske prostore. Nenavadno vdano, potrpežljivo je prenašala mučno bolezen pri svojih starših v Vel. gabru. Vsa sredstva, vsi pripomočki, ohraniti nežni cvetki mlado življenje, so bili zaman, in tako se je vedno bolj in bolj bližal dan ločitve. Poslovivši se ginljivo od svojih iskreno ljubljenih domačih, je zatisnila za vselej svoje oči dne 15. septembra ob 3/4 10. uri dopoldne. — Vzlic neugodnemu vremenu se je udeležilo pogreba 25 učiteljev in učiteljic iz litij-kega in novomeškega okraja ter mnogo domačega občinstva. Za krasno petje so skrbeli g. tovariši pod vodstvom g. nadučitelja J. Kovača v Zatični, v nagrobnem govoru se je pa spominjal tovariš Fr. Potokar, nadučitelj v St. Lovrencu. Izprevod so vodili gg. J. Vidrgar, župnik v St. Vidu. M. Bogulin, upokojeni župnik v Vel. gabru, in K. Gnidovec, kaplan v St. Vidu. Bil je veličasten pogreb, kakršnih je malo na kmetih. — Tako smo položili k večnemu počitku tovarišico v najl-pših letih, ki je postala žrtev onega stanu, ki ima največ odgovornosti, pa najmanj hvaležnosti. Ako bi ne bila tako vestna, tako požrtvovalna, bi bila gotovo še danes med nami. Le malo let ji je bilo v delovanje odločenih, a z mirno vestjo je lahko zrla v svojo

preteklost v prijetni zavesti, da je storila več, kakor je bila dolžna storiti. Blag ji spomin. — Iskreno sočutje pa izrekamo tudi zgledni rodovini. V tako kratkem času izgubiti sina in hčerko v najlepšem cvetju let — to so za starše bridki udarci, ki jih je težko preboleti. Naj jim bo naše najgloblje sožalje vsaj deloma v tolažbo!

Prideljen je c. kr. učiteljišču v Mariboru tovariš Ljudevit Černež, šolski voditelj v Grizah, namesto obolega vadniškega učitelja E. Lesketa.

Tečaj za učitelje in učiteljice, ki se pripravljajo na izpit za meščanske šole, so otvorili na ljubljanskem učiteljišču včeraj ob 10. uri dopoldne.

Nagrobní spomenik tovarišu Alojziju Pinu odkrijejo v Dolenjem Logatcu tekom meseca oktobra.

Nerazdeljen pouk uvedejo za poizkušnjo na ljudski šoli v Kočevju, in sicer od 15. septembra do 1. novembra in od 1. aprila do 15. julija.

Iz seje tolminskega okrajnega šolskega sveta. Bogotaj Franc, Kašca Franc, Hrast Ivan, Justina Eržen in Kristjan Bratina dobé petletnino. Ferdinand Gaberščik se na lastno prošnjo upokoji. Sprejme se učiteljsko kandidatino Josipino Marinič. Sistemizira se nanovo naslednje šole: v Staroselu, Novakih, Orehku, Stržiščah in Borjani. Sklene se potnine k sejám okrajnega šolskega sveta primerno zvišati.

Umirovljen je ravnatelj novomeške gimnazije, dr. Fr. Detela. Dobil je naslov vladnega svetnika.

Učiteljev — ni! Na nemški deški šoli v Celju so razpisali več provizoričnih služb. Oglasilo se je 17 učiteljic, a samo en učitelj. Torej primanjkuje učiteljev tudi Nemcem.

Sadovi III. katoliškega shoda. „Slovenec“ z dne 18. t. m. prinaša na uvodnem mestu članek o znani sorški aferi. V tem članku sumniči in zabavlja na razne gosposke: sodnijo, državno pravdnitvo, šolske svete itd. in končno seveda tovariša g. Grmka, ki ga hoče na vsak način toliko z blatom ometati, da se ga bo nekaj prijelo. Če nima „Slovenec“ boljših dokazov za Grmkovo krivdo, tedaj tovariša Grmka ne more obsoditi nobeno sodišče in nobena disciplinarna oblast, razen če je pod komando tiste ničaste kompanije, ki se zbira okolo „Slovenca“. — Da bi pa gosposke proti tovarišu Grmku še bolj nahajskal, piše „Slovenec“, da je Grmek imel glavno besedo na učiteljskem sestanku pri D. M. v Polju, kjer se je govorilo o politični agitaciji itd. To je tista nesramnost, s katero se odlikuje škofovo glasilo. Mi povemo na ves glas, da tovariša Grmka ni bilo na tistem shodu. „Slovenec“ pa pravi, da je bil in z onim duhom napajal tovariše, ki ga je vodil v Sori. To je premišljena lumparija. „Slovenčevi“ gospodje si mislijo: le dajmo ga, nekaj bo že obviselo! In gosposke ga bodo slednjič le prestavile že zavoljo nadležnosti. Če bodo gosposke poslušale take demagoge, kakršni se zbirajo okolo katoliškega „Slovenca“, tedaj bodo končno same tudi prišle na vrsto, da jih bodo ti demagogi odstavljali in nastavljali! — Da bo pa slovensko občinstvo videlo, kako nesramno „Slovenec“ sumniči poštene, za ljudski blagor vnete in tudi res delujoče učitelje, objavljamo referat tovariša nadučitelja J. Žirovnika iz Št. Vida na shodu učiteljev pri D. M. v Polju, ki obstoji iz dveh delov „K naši organizaciji“, kateri članek objavljamo danes, in pa iz teme za razgovor pri prijateljskih sestankih „Naša politika“, ki jo priobčimo prihodnjč. Berite, ljudje božji, ta članka in rekli boste, da bi se referentu še celo škof za lepa, mirna in stvarna izvajanja smel za hvaliti v kakem pastirskem listu, namesto da je obsojal njegovo delovanje za narod.

Tudi šola. Za strokovno izobrazbo policijskih uradnikov snujejo na Dunaju nekako viscko šolo, ki jo otvorijo že to jesen.

Vaške knjižnice. V Nemčiji so pred kakimi desetimi leti začeli ustanavljati po vaseh knjižnice, takozvane vaške knjižnice, ki naj služijo preprostem kmetiškemu ljudstvu v pouk in zabavo. Takrat je bilo komaj tisoč teh vaških knjižnic, dandanes jih že cenijo na pet do šest tisoč. Zadnja leta se je začela tudi država zanimati za te knjižnice, za katere izda vsako leto okolo 70.000 K podpore. Te nemške knjižnice posebno vsiljujejo poljskim vasesm, ker hočejo tudi na ta način pripomoči k pomemčenju Poljakov.

Trezna Avstrija. V Avstriji popijejo letno povprečno 20,000.000 hl piva, 5,000.000 hl vina in 3,000.000 hl žganja, v skupni vrednosti 1500,000.000 kron.

Razgled po šolskem svetu.

— **Savez hrvatskih učiteljskih društev** je zboroval v Zagrebu dne 23. t. m. Navzočih je bilo 1000 učiteljev in učiteljic. Skupščina je zahtevala zvišanje plač in enako plačo učiteljem in učiteljicam, Navzočih je bilo šest poslancev. Govorili so poslanci dr. Frank, dr. Šurmin in Zagorac ter obljubili, da se zavzamejo za opravičene zahteve učiteljstva.

— **Spomenik naučnemu ministru.** Dansko učiteljstvo je postavilo svojemu najboljšemu naučnemu ministru Sthyremu v Nykjöbingu spomenik. Sthyrem ima največ zaslug, da se je dansko šolstvo tako znamenito dvignilo. On je izdal tozadevni šolski zakon z dne 24. marca 1899.

— **Svoboda na Ruskem.** Iz Petrograda poročajo, da bodo v bodoče visoke šole otvorene tudi svobodnemu obisku židovskih dijakov.

— **Ženske na nemških vseučiliščih.** Na sedmih nemških vseučiliščih, kjer študirajo tudi ženske, je bilo v pretečenem semestru vpisanih 211 žensk, dočim jih je bilo lani 140. Enakopravne z moškimi so ženske le na vseučilišču v Lipskem. Večina jih študira medicino, namreč 108; filozofijo je študiralo 66, matematiko in naravoslovje 22, državno znanost 10, pravosodstvo 4, zobozdravništvo 1. Razen teh je poslušalo še vseučilišna predavanja 1268 žensk kot hospitantinje.

— **Najmanjša šola na Nemškem** je ljudska šola na gradu Schamburg, ki že več let ni imela več kot po štiri učence, sedaj pa ima celo samo enega. Seveda ni treba za šolo skrbeti vladi, temveč velja zanjo posebna ustanova. Ko se je leta 1848. naselil na gradu avstrijski nadvojvoda Štefan, je ustanovil za otroke svojih dvornih uslužbencev posebno šolo in obenem določil, da morajo vsi njegovi nasledniki skrbeti za zdrževanje javne ljudske šole. Sedaj imajo grad knezi Waldeck, ki imajo na gradu le malo osebja, tako da je le en šoloobvezen otrok. Vkljub temu pa se učitelju ni treba bati za svojo službo, ker je nameščen dosmrtno, ako tudi bi ne imel nobenega učenca.

Listnica uredništva.

V Istro. Prejeli smo in priobčimo prihodnjič. Pozdrav!

Učiteljsko tiskovno društvo.

Učiteljsko tiskovno društvo že posluje. Zato vljudno vabimo slovensko učiteljstvo in vsa učiteljska društva, da naj se blagovolijo prav marljivo v mnogobrojnem številu zglašati za deleže. Deleži so po 100 K in se plačujejo takoj ali pa v 10 nepretrganih mesečnih obrokih po 10 K.

Učiteljsko tiskovno društvo je pristopilo k „Zadružni Zvezi“ v Celju in njeni organi bodo pregledovali in revidirali delo našega društva.

Denar je pošiljati samo na naslov „Učiteljsko tiskovno društvo“ v Ljubljani.

Za upravni svet:

Karel Wider,
predsednikov namestnik.

L. Jelenc,
predsednik.

Za jesensko in zimsko sezono

priporočam svojo bogato

zalogo trpežnega in finega sleškega sukna

V nadi, da me cenjeno učiteljstvo podpira s svojimi naročili, zatrjujem istemu, da mi bo prva skrb, da po-
strežem vsakomur z najboljšim blagom po najnižjih cenah.

Z odličnim spoštovanjem

Ludovika Likarjeva

trgovka s suknom

Grahovo pri Rakeku, Notranjsko.

6-1

Priznanje!

Cenjena gospa! Priznati Vam moram, da sem se obrnil do Vaše trgovine z velikim nezaupanjem, in le bolj radi prijateljstva do Vašega soproga. Zato sem bil pa tem zadovoljnejši, ko sem prejel za nizko ceno prav dobro blago in sem ž njim tako zadovoljen, da ostanem Vaš stalen odjemalec in bom z veseljem priporočal Vašo solidno trgovino svojim tovarišem.

Z vsem spoštovanjem

Fran Črnagoj.

Ljubljana-Barje, 1. aprila 1906.

NB: Vzopci se pošiljajo franko.

Knjigarna

K. FLORIAN v Kranju

priporoča

3-1

knjige za ljudsko šolo in gimnazij

šolske potrebščine, pisalne, risalne in vse v to stroko spadajoče predmete.

Slikarske predloge prodaja ali izposojuje proti mali odškodnini.

„Učiteljska tiskarna“

priporoča

uradne kuverte.

|| Začetkom šolskega leta ||

priporoča

sl. krajnim šolskim svetom in šolskim
vodstvom

vse šolske potrebščine, zvezke
in knjige za ljudske šole

Jernej Bahovec
v Ljubljani, poleg Prešernovega spom.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Izšel je in se začne prihodnje
dni razpošiljati

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega
osebja na Kranjskem, Spodnje Štajerskem
in Primorskem in z osebnim statusom
kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva
za šolsko leto 1906/7.

XIII. letnik.

Sestavil L. Jelenc.

CENA: Za 75 učencev K 1.40, za 100 učencev
K 1.50, za 125 učencev K 1.60, za 150
učencev K 1.70.

Ročni zapisnik založi »Zaveza avstr. jugo-
slovanskih učiteljskih društev«.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v
„Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani ali pa pri
vodstvu Zaveze.

Pravkar je izšlo:

Učne slike iz zemljepisja.

Vojvodina Kranjska.

S 3 zemljevidnimi obriski.

Uredil: ANTON MAIER.

Cena broširani izdaji K 2.—, — v platno vezani K 2.50.
Po pošti 10 v več.

Dobiva se v založništvu

5-2

L. Schwentnerja v Ljubljani
Prešernove ulice št. 3.

Last učiteljskega tiskovnega društva

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporoča slavnim krajnim šolskim svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastoj. Postrežba točna.

Tudi vse tiskovine za županstva ima naša tiskarna po prejšnji ceni v zalogi.

Naša tiskarna sprejema vsa v to stroko spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

S kakšnimi težavami sem se moral boriti.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Ta pa, ne bodi len, odstopi to ovadbo mestno-delegirani sodniji, ki me je obsodila na 10 gl. Vkljub temu, da me je dobro zagovarjal (brezplačno, hvala mu še danes!) dr. Janko Srnc v Mariboru. Že sem hotel odšteti to globo, ko mi blagi domoljub svetuje, da najse pritožim na okrožno sodišče. Zopet je brezplačno napravil rekurz, ki je imel uspeh. In tako sem po njegovi zaslugi in po svoji poznejši previdnosti še dandanes sodnijsko neomadeževan, čeravno sem se uradno in privatno (kot časnikar, kot agitator in kandidat pri volitvah) večkrat podal v nevarnost, da bi bil zdajpazdaj prišel v konflikt s kazenskim sodnikom. N. pr. v Ljutomeru sem dečka telesno kaznoval. Njegova sestra je rekla, da bo dečka peljala k zdravniku (nemškemu). V strahu pred njim sem poslal prej jaz slovenskega zdravnika na dom k dečku, ki ga je našel zdravega na trati. Ko me je mati v Krškem tožila, da sem na nedovoljen način kaznoval sina, ko me je o priliki občinskih volitev propali županski kandidat zaradi razžaljenja tožil in ko me je ženska v posojilniških zadevah hotela speljati na led; sem si vselej preskrbel zagovornika v osebi odličnega odvetnika in vselej se je izkazala moja nedolžnost.

Za učiteljske, šolske in narodne pravice sem se potegoval pri raznih prilikah in na raznih krajih, n. pr. pri uradnih učiteljskih skupščinah, kjer sem rad ostentativno slovensko govoril, dočim si drugi učitelji navadno niso upali, ker je nadzornik le nemško govoril. Posebno smo lahko odločno govorili pri raznih zborih in shodih učiteljskih društev: „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ (s sedežem v Ljutomeru), „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani, štaj. „Lehrerbunda“, itd. V štaj. deželni učiteljski skupščini l. 1874. sem se odločno in nekoliko tudi z uspehom potegoval za pravice slovenskega jezika v ljudskih šolah, kar mi je — ker smo vedno ljutomerski učitelji tudi v „Narod“ pošiljali dopise zoper nemškutarske nadzornike — posebno zameril deželni šolski nadzornik Rožek, rekši mi, da nisem „lojalen“. Zaradi mojega narodnega delovanja so me nameravali v letih 1876—1878. službeno prestaviti nekam na nemški Štajer, n. pr. v Omurek, zakaj najvišji gospod v deželi, c. kr. namestnik baron Kübeck, je bil baje jezen name in se je nekoč v nekem kranjskem gradu izrazil: „Diesen Kerl muß ich von Luttenberg fortbringen“. Prestavili me pa le niso; zakaj štajerski zakoni niso poznali takrat premeščenja iz službenih ozirrov. Ko sem pa prostovoljno zapustil Ljutomer, je pa nadzornik Ranner, kakršen Nemeč je sicer bil, obžaloval, da ne poučujem jaz več nemščine, v katerem predmetu sem bil dosegel vselej lepe uspehe, ki jih je moral pri mojih naslednikih pogrešati.

(Dalje.)

Šolske potrebščine,

zvezke, papir, torbice, svinč-
nike, peresa, črtala itd. itd.

na debelo in na drobno

se dobi ceno in dobro pri

Iv. Bonaču
v Ljubljani,

Šelenburgove ulice, nasproti
c. kr. glavni pošti.

Naročajte samo pri tvrdkah, ki objavljajo oglase v našem listu! — Pri naročilih se sklicujte na oglase našega lista!